

Textbilaga och korta författarpresentationer

Alexander Slotte
SLUMRANDE TONER

Slumrande toner fjärran ur tiden,
toner ifrån stugor, från fält och vänan lid,
sällsamma röster ur gravarnas dunkel,
jubel och kvalsång från hänsovnas strid –
vaknen alla, höjen eder! Fädernas budskap
I bringen till söner, till lysande tid.

Står inunder rönnen lutande stugan,
mossbeväxt är trappan och ogräsen gro.
Innanför rutornas gröngamla stängsel
minnena de sova i ljudlös ro.
Bøj ditt huvud! Träd försiktigt!
Helig är platsen,
där fädernas hägnande andar bo.

Slocknande kolen vi tända på härden.
Varsamt vi taga det kära i vår vård.
Spinnrocken surrar vid lågande brasan,
medan vi väva på sägnernas bård.
Flamma forneld! Lys vår gärning!
Lys genom tiden
för sönerna väg hem till fädernas gård!

P. Sarin/N. Rosström/P. Hiihtola/Redrama

(Copyright 2011. Alla rättigheter förbehållna.)

VÅR TID VÅRT LAND

Land, vårt land – fosterland

Vi håller dej i vår hand

Och är en del av dej, del av mej

Del av oss ... och alla ...

Du räcker till – om du vill

Här är vi, i vår värld

Har lejonet tappat sitt svärd?

Vi frågar vem är vi, vem är jag?

Vem är vem, i vårt hem?

Nån som vet, identitet?

De är här vi snackar våra språk

Ja tänne varmaan aina tervetullut oot!

Refr.

Vår tid – Vårt land

Det var här jag en gång föddes,

det var här jag fick mitt namn

Vår tid – vårt land

Vårt land i vår tid

Dåtidsdröm – nostalgi

Nynnarn på din melodi

Men världen vände ren, länge sen
Tiden den – går och går

Och sopar bort gamla spår

Tää aika haavat parantaa

And remember that we love you from our hearts

Refr.

Vår tid – Vårt land ...

*"Jag hamna tillbaka på mammas gata
Kan jag, samla tankarna som mamma prata
Kan jag, byta språk?
Joo, jag bamlar samma*

*Jag ser int nån ankdamm, jag ser samma flagga
Samma gamla diskussion, den bara samlar damm
Hur kan det nappa om det kallas pakkoruotsi?
Joo. Jag ser händer i taket från Karis till Kuopio*

*Sen pohjanmaan kautta, Eyy.
Ne vast bounssaa."*

Vi är här på mammas gata
Kanske går i farsans spår

Hur länge ska folk orka tjata
om fäders land och modersmål?

Vår tid – vårt land
Vår tid – Vårt land

Det var här jag en gång föddes,
det var här jag fick mitt namn
Vår tid, vårt land
Ljud högt, högt ljud

Vårt land – i vår tid ...

Jarl Hemmer **SPEGLING**

Havet ligger solblankt och speglar morgonrymden,
mitt i spegeln står jag på en klippas röda block.
Mil på mil av stillhet. Blott någonstans från vidden
kluckar som en klocka ett ensligt fågellock.

Morgon, hur omätligt du breder mot mig famnen,
badar mina tankar i ditt blåa reningsdop!
Jag vill simma ut i de vita sommarmolnen
som tindra där himlen och havet flyta hop.

Kluvna vågen viskar och porlar i mitt öra,
djupet andas rusande svalka mot min hud.
Ser jag mig tillbaka – ett glittersläp av bubblor
brinner över spegeln och brister utan ljud.

Fråga icke rymden hur länge skenet varar,
fråga icke vågen vad djupets gud befallt.
Simma, simma ut i de vita sommarmolnen!
Allting är en spegling, och speglingen är allt.

Jacob Tegengren
NÄR HAVET VAKNAR

Nu blåser morgonens första fläkt de sömniga
stjärnorna ut,
men ännu sova på kobbar och grund både åda och
gissla och trut.

Och havet är lugnt och oljigt blekt, och skuggor
skymma dess blick.
Det vilar så tungt, det väcktes ej än av det vinddrag
som kom och gick.

Det bidar sin tid. – Den vaknande dag håller andan
en flyktig stund,
medan ljuset breder sig solfjäderslikt över himlens
rodnande grund.

Det lever, det brister i flammor ut, det slungas som
eldspjut mot skyn.
På vingar, som drypa av skimrande guld stiger soln
över havets bryn.

Och djupet får glans; i bländande prakt dränkas vak-
nande vatten och strand.
Var buske förbyts i ett flammande bål, vart strå bli en
fackla i brand.

Och vitfågeln lyfter från kobbar och grund: det fladd-
rar av vingar mot skyn.
Sitt öga slår havet strålande upp mot himlens oänd-
lighetssyn.

Kaj

JÃO NÃO E JA JÃO YOLO JA NÃO

Vers. 1

In pensalbáo p  50  r
An f or   dansa p  in club ig r
An narra frun   natta b nin
Ja ska p  m ot, e kan ta ti m nin
An smejt iv g nu var e fest
Me flanellskjorto   l derv st
Steig ur taxin   tacka f  skjussin
Ikv ll ska pappa var i kadusin
Stick.
An kom in, st o   s  se omkring
  gick fram ti en brud, kanski fabbo f r bjud?
Bridge
On sk da p  an a skratta till
"N o f  do he om e he do vill
  f r stin ja heiter Daisy
E do alls na ung   crazy?"
J o – j o n o e ja j o YOLO ja n o

Vers 2.

Fabbos feelis va heilt  otr oli,
Slipsin p  hovo t  an st o p  b oli
Daisy tyckt e va hot   gott.
T  en 50 plussar gedd belly shot
Pl tsligt fick an on placera,
"Vi gedd on en skeid t  on vart konfirmera"
T  kom an p  na som gedd an hickon,
E va jo Tom   Gunillas flickon
Stick.
An vart stum, st o   k nd se heilt dum

Men an ångra itt naa, tills väktarin kom å sa

Bridge

Höödo gubb do e ganska lame

Tycker e je dags att to fa heim.

Bryr it me alls va do sejr

To e itt na ung na meir

Jåo – Jåo nåo e ja jåo YOLO ja nåo!

Break

An smeit undan väktaren

Tåo å spurta åpp på scen

Grabba micken åv herr DJ

No hadd fabbo nainting ti sej

Fabbo räpp:

Alla pojkar å flickor å partyfreakar

No ska ni hör tå fabbo predikar

Fast ni tycker ni e ong å gälin

Va e nåo vilt å förr i väädin

Nu dansar ni på i in enda tållo

Å dricker shottan ur magapollon

Vi drack he vi hitta på Gostas vind

Varannan vatten tå nain vart blind

Vi fåor på dansin i finast stass

Å bjöud opp om itt e va damernas

Denhä barin, vita ni

Förr va de här länsmans kansli

Tå va do va tåff om du kunna spik

Do vart jåolo om du grävd it dik

No far ja heim men ni minns väl nåo

Jåo nåo e ja jåo YOLO ja nåo

Finishen:

Dagen efter tå an vakna åpp

Kom tjängin in me en kaffikopp

”E do na tröitt å gick mööti bra?

Ja bjöud in Tom å Gunilla ida!"
Ne, ne itt ere vel lege fö he

Ur Charlotta af Hällström-Reijonen: "Tavaststjerna i provinsialismernas snårskog"

2.3 DE OFFENSIVA

Bland debattörerna utgörs en grupp av dem som så att säga vill tvinga läsarna i Sverige att konfronteras med språkformer som bara används i Finland. Detta gäller både finlandismer och ren dialekt. De här debattörerna har jag (i likhet med litteraturvetaren Trygve Söderling i Hbl 6.3.2005) kallat offensiva. De understryker ofta den identitetsskapande funktionen hos det skönlitterära språket. En offensiv inställning förekommer rätt sparsamt och främst från 1950-talet och framåt. Synsättet har eventuellt ett samband med Sara Lidmans framgångar med sin dialektalt färgade prosa (hennes debutroman *Tjärdalen* utkom 1953). En ledare i ÅU 22.10.1952 talar för finlandssvenskans rätt att hävda sig i litterärt språkbruk: "Genuina folkmålsvändningar och uttrycksfulla litterära nybildningar är inte mindre målande och expressiva om de kommer från Finland än om de kommer från Skåne eller Norrland." (Laurén 1985 s. 68.)

Författaren Sven-Olof Högnäs (LF 23.12.1956) anser att finlandssvenska författare ibland ska hålla på sina språkliga rättigheter gentemot sverigesvenskarna. Risken för att man i Sverige inte ska förstå enstaka ord av genuint finlandssvenskt ursprung är knappast så stor som man ofta gör gällande, skriver han. Några månader senare (Hbl 2.4.1957) skriver han att den kompensation i form av ökad popularitet som författaren eventuellt får genom att använda "konstlad och oäkta" högsvenska i stället för dialekt i dialoger i bygderomaner inte uppväger "det äckel han känner". En bygdeförfattare som vill vara trogen sin bygd och sig själv skriver alltså antingen på dialekt, eller så avstår han från

att skriva. Ett par år senare (Hbl 1.2.1959) har Högnäs dock blivit mer konformistisk. Han anser fortfarande att de finlandssvenska dialekterna är likvärdiga med och lika uttrycksfulla som dialekterna i Sverige, men tycker inte att man kan kräva att en läsare i Sverige ska uppskatta den skönlitterära dialogens litterära kvalitet om han inte förstår den.

Trots att författaren Kjell Westö säger att han har avlägsnat och bytt ut ord som kan ge framför allt svenska läsare fel associationer, kan man se honom som offensiv i fråga om det litterära språket. Han anser att en finlandssvensk verklighet kräver ett finlandssvenskt språk. "Det måste få finnas egenarter i språket, ett språk får aldrig bli en sanitetsteknisk fråga, inte när man skapar sin egen konst, då måste man få vara egen-sinnig och bråkig." Han upplever dock inte att hans språk skulle ha varit ett problem i Sverige, även om han har diskuterat språket med sin förläggare (Lindqvist 2004 s. 14–15).*

I en analytisk essä om den finlandssvenska litteraturens språk (Hbl 6.3.2005) redogör Trygve Söderling för olika typer av åsikter men är själv klart offensiv:

På samma sätt som de sinsemellan vitt skilda Sara Lidman, Gösta Ågren och Jonas Hassen Khemiri så att säga tvingar sitt språk på den litterära offentligheten – genom att använda det så bra, med oavvislig auktoritet – borde en naturlig del av trafiken fram och åter över Bottenviken vara att finlandssvenska författare lär ut och aktivt "påtvingar" de rikssvenska läsarna en del av de språkformer som verkligen används i Finland, inklusive våra "fel". Att "ha sin egen ko i diket" är kanske inte rikssvenska i dag, men kan bli det i morgon. Det värdefulla "rådda" är ju redan på väg västerut i hög fart, "rosk" kunde bli nästa export.

En intervju med den litterära chefen på Söderströms förlag, Tapani Ritamäki, visar att den Bergrothska traditionen fortfarande är stark. Enligt Ritamäki görs språkgranskningen av de finlandssvenska böcker som Söderströms ger ut i Sverige av finlandssvenska språkgranskare. Orsaken till detta är att man vill ha full kontroll över texterna och

samtidigt minimera risken för att någon klåfingrig och okänslig svensk förlagsredaktör går och ändrar på den genuint finlandssvenska miljöbeskrivningen eller förvandlar den finlandssvenska språkliga verkligheten till oigenkännlighet (Lindqvist 2004 s. 13–14). Trots sin Bergrothska förankring (jfr citatet av Bergroth i avsnitt 2.2) framstår han ändå som offensiv. Ritamäki anser att dagens författare inte behöver vara särskilt rädda för att "utsättas för hård tvätt" i Sverige. Han vill se flera författare som vågar sig på "ett urbant risigt idiom med flerspråkliga konnotationer" som motsvarighet till Rinkebysvenskan. Men sådant uppfattar finlandssvenskarna ännu bara som dålig svenska i stället för en hipp litterär variant av svenska. "Det här kan vi komma ifrån bara tillräckligt många goda författare vågar sig på att försöka skriva fram ett sådant idiom." (Hbl 10.3.2005.) Han anser att de rikssvenska förlagens inställning till finlandismer som ogräs som ska rensas bort framstår som egendomlig när samma förlag ger ut texter som *Ett öga rött* (2003) av Jonas Hassen Khemiri på invandrarsvenska (HeSa 21.12.2003).

De offensiva börjar alltså märkas i debatten ungefär från 1950-talet och framåt. De anser att de svenska läsarna inte störs av finländska särdrag så mycket som konformisterna menar. Vissa av dem vill också på det här sättet höja finlandssvenskans status som litterärt språk.

*Att skillnaden mellan konformisterna och de offensiva ofta kan vara teoretisk och att åsikterna är överlappande i praktiken visar Kjell Westö (2005 s. 14) när han refererar en diskussion med sin bror Mårten Westö som utgick från den senares artikel i Hbl augusti 2004 och den förres förord till boken *Lugna favoriter* där de hade lagt fram sina konformistiska respektive offensiva åsikter: "Men det visade sig sedan att Mårten och jag inte alls var oense, utan vi resonerade bara utgående från våra färskaste upplevelser, som var olika. [...] Jag ber er märka att de här olika språkliga attityderna inte behöver vara konträra."

Ur Aapo Roselius: *I bödlarnas fotspår, massavrättningar och terror i finska inbördeskriget 1918*

Inbördeskriget i Finland utmärktes av våldshandlingar från båda stridande parterna såväl i krigszonen som långt bakom frontlinjerna. Redan samtidigt kallade fenomenet för röd eller vit terror, beroende på vilken av sidorna som utförde dåden. Som term är terror ett starkt laddat begrepp och används, och har använts, främst för att svartmåla motståndaren. Speciellt under krigstid, då dödandet av fienden blir en dygd, kan det vara svårt att peka ut var gränsen för terrorkrigföringen går. När är dödandet tillåtet och när blir det olagligt? Genom juridiska och politiska åtgärder har man under de senaste hundra åren försökt skapa allmänna normer för vad som kan accepteras i krig. Historien har skapat sina egna lagar där vanligen segraren i efterhand bestämmer ramarna för det accepterade. Segrarens metoder berättigas med hänvisningar till fiendens grymheter och för att bära skuld till kriget. Fienden tvingas axla det moraliska ansvaret och på så sätt bekänna sig skyldig till övergreppen oberoende av vem som utfört dem.

Trots den starkt subjektiva karaktären av berättigad krigföring kan historien visa upp vissa traditionella normer som de krigförande parterna förväntas följa. Att inte döda krigsfångar eller civila hör till de mest accepterade. Att negligera dessa normer väcker avsky hos motståndaren och utomstående och resulterar i beskyllningar om moral- och laglöshet, om terroristisk verksamhet och om att bryta krigets oskrivna lagar (Michael Walzer: *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*, New York 2006). I ett inbördeskrig, där ofta ad hoc-tillsatta civila hemvärnstrupper ersatt uniformerade arméer och där ideologiska eller etniska frontlinjer ersatt de geografiska, ökar risken för övertramp betydligt.

Under inbördeskriget i Finland år 1918 var dessa för samtiden välkända normer om krigföringen som bortblåsta. Krigsfångar dödades i tusental, arkebuseringar verkställdes utan något juridiskt förfarande, och man gjorde ingen skillnad mellan civil och soldat. Fördelningen av våldshandlingarna följde även mönstret för ett inbördeskrig: segraren gjorde sig skyldig till fler övergrepp än den besegrade.

Ur Jarl Hemmer: *En man och hans samvete*

Över gruppen sextiosju i fånglägret tre hade redan länge svävat en dödsdom. Den hade dröjt endast av det skälet, att man tvekat på vem man skulle placera den. Det stod fast att åtminstone en i gruppen, möjligen flera, varit med om ett grovt dubbelmord på en kommunalläkare och hans son, men vem som skulle anses som den huvudskyldiga var inte lätt att utreda. Alla nekade hårdnackat, ett par av dem var redan i det skick att de knappast kunde förhöras, några angåvo varann bakom ryggen, men blott en enda av sällskapet, en äldre änkling, tycktes vara oskyldig i denna affär. Slutligen stramade beviskedjan allt fastare kring muraren Ville Ahola. Dödsdomen föll vid en av underrätterna på Sveaborg. Därifrån gick den till Högsta domstolen i Helsingfors, utan vars godkännande inga arkebuseringar numera fingo ske, och återkom som stadfäst.

Men när kommandant Palsta två dagar före exekutionen gav sin vaktchef order att leta rätt på Ville Ahola, visade det sig att banditen just hade rymt. Detta vållade den nitiska fänriken mycket huvudbry, och han tog sig en funderare innan han framförde saken till kommandanten. Rymningarna hade ökat igen på något obegripligt sätt; om han nu blankt bekände att en av de fulaste fiskarna krånglat sig ur nätet, hade han att motse en skrapa, kanske arrest. Men plötsligt fick han en idé. Kommendanten brukade ju inte kontrollera namnen i Dödens farstu, endast antalet, och från själva smällen höll han sig numera borta för det mesta. Kunde man inte ta ut en annan ur gruppen och låta honom gå för Ville Ahola? Det var egentligen bara en rapportfråga, och om senare en fånge till befanns försvunnen i obekanta öden, betydde det ingenting. Han kände en smula grupp sextiosju, det var ett pack av värsta sorten som allihop skulle tålt knäppas, och kommandanten hade nämnt något om ett dubbelmord. Naturligtvis var också de andra skyldiga ... Men fänriken ville inte själv väga liv och död i sin hand, han överlät detta åt försynen.

Följaktligen kallade han i tysthet ordningsmannen Jyske till sig. Han ljög fram en barsk befallning i kommandantens namn. Gruppen sextio-sju hade blivit överbevisad om ett dubbelmord, och eftersom de låtit den värsta banditen rymma, skulle en annan bli skjuten i hans ställe. Det stod dem fritt att välja sinsemellan. Men i morgon kväll skulle en av dem bli kvar på fältet och anmäla sig för honom, när det blåstes marsch till kasernerna för de andra. Varom icke, så sköts hela gruppen, tillade han.

Befallt och adjö, några invändningar tålde fänriken inte. Men till kommandanten rapporterade han att allt var i sin ordning.

Elmer Diktonius

RÖD-EEMELI (*Stark men mörk*, 1930)

Ballad från anno 18

Röd-Eemeli föddes
i torpets bastu:
smuts och gråt.
Flickan knöt näven
kring horungens strupe:
bättre för dej och
bättre för mej –
men hon blödde och dog.
Ett kvidande barn
i modrens stelrande blod
såg vintermorgonen gry.

II

Röd-Eemeli vallar
gårdens kor.
Hans toviga linlugg

fladdrar,
han springer,
jagar,
piskar,
kon:
satans värdinna
störtar mot tjuren:
satans husbonn!
Han kliar sig,
leker i leran,
tröttnar,
somnar.
– Sommaren vacker
kring honom.

III

Röd-Eemeli svetts
i timmerskog
sjunger:
Det finns ingenting
utom bojan min
och kronans polis
skall få sej en fis. –
Satans häst
din förbannade best:
nog vet du det själv
att här ej vankas mat
förrän femton lass släpats hem.
– Det finns ingenting
utom bojan min –
Det är kväll,
det är hunger och hat.

IV

Röd-Eemeli sitter
i gardets stab
med sabel och colt.
Det tredskas i byn;
i gården hans
har de gömt sin säd
och palvade skinkor, ostar, mjöl,
fan vet vad
medan folket hungrar.
– Tio man ut på gården
och kvickt: marsch-marsch!
Vi ska läsa dem folkets lag
fast den ej står i bok –
framåt marsch!

V

Röd-Eemeli rusar
i stugan in
hans ögon spyr eld
hans colt spyr bly –
ej värdinnan hann öppna sin käft
förrn hon låg där
med magen i vädret;
och husbonn som skyndat från kammarn
med pluntan i hand
fick också sin brödkortsportion.
– Hej pojkar: ta allt vad som finns!
blir nåt kvar må det brännas
till snus!

VI

Röd-Eemeli ligger
bak stenen och svär:
nu fick fan oss när tysken kom!
Tar geväret och skjuter –
det bränner i handen, patronerna slut –
med puukkon i näven han hoppar vilt,
får ett kolvslag i skallen,
ramlar perklande raklång i snön.

VII

Röd-Eemeli står
inför rättens bord,
under lugg
bligar dystert framför sig.
– Bekänn din fan,
att du mördade, stal,
och var chef för ett dödskompani!
Nå bekänn, din satan,
eller vill du att colten talar!
Under lugg
mumlar Eemeli själv sin dom:
hellre colten då.

VIII

Röd-Eemeli dog
på en avstjälpningsplats;
jämmer och smuts.

Rackarn drog liket
till närmaste kärr:
vila för dig och
fem mark för mig –
vill du byta, så går det väl an.
– En slocknande stjärna
på massgravens sörjiga jord
såg förvårsmorgonen gry.

ur Jörn Donner: *Bilden av Finland i världen*

Ibland tänker jag att en beskrivning vore lättare om okunskapen var total. En fransk journalist som ämnat sig till Finland frågar några parisungdomar vad de vet om Finland. En svarar: Finland är det land som ligger närmast Nordpolen. En annan: Där går solen aldrig ner. En tredje: Finländarna åker alla cykel. Jag tror, att alla vi, som ligger kring Sverige i den nordiska gemenskapen får betala för att Sverige är stort, relativt rikt och bättre än vi andra lyckats exportera sina egenskaper och göra dem kända: Kvinnan och sexualiteten, Bergmans filmer, Volvobilar, Ericssons telefoner, Elektrolux- kylskåp, även gamla slott och minnesmärken och en spänstig gammal kung.

Under mina resor försöker jag ta reda på vad andra vet om mitt hemland. I fjärran länder, nu senast i Australien, kan de politiskt intresserade stava Kekkonens namn, men vet föga om Finlands plats i den nordiska gemenskapen. De som sysslar med konst och kultur har minnen av Sibelius, andra har sett verk av Aalto, en taxischaufför från Grekland som kör omkring i vinterdimman i Melbourne, talar om Nurmi. De är gamla som vet om Nurmi. De är varken gamla eller unga som vet något om Finland i djupare mening, för de finns inte.

Alla länder hyser kanske överdrivna föreställningar om sin egen betydelse. Alla föreställer sig gärna att de är föremål för uppmärksamhet. President Kekkonen har en gång i ett lunchtal i Washington formulerat

en ståndpunkt så, att det egentligen är bättre ju mindre det talas om Finland. När man talar om Finland är landet i kris eller fara.

Fördelarna av nordiskt samarbete är för oss ganska uppenbara. Det märks i FN, där förenade nordiska stater har en stor betydelse. Den tredje världen vill gärna höra Nordens röst. Vad Norden säger får en viss moralisk betydelse, åtminstone i FN. Därför skulle man hoppas, att vi inte befattade oss så mycket med de europeiska angelägenheterna utan propagerade för en större FN insats i Afrika, Sydamerika och Asien. – Och hurdan bild av Finland skapar vi utanför FN? Vad vill vi t.ex. sälja och visa världen?

Landets export är ensidigt inriktad på sådant som de stora konsumentgrupperna inte har en aning om. Desto större skäl skulle det vara att försöka propagera för de icke-kommersiella värden som landet verkligen besitter, från Aaltos arkitektur till formgivning för industrin.

Det lilla som vi presterar, som ger nyheter, är ofta ganska tråkigt. En finländsk studentska blir mördad någonstans. Ett Finnair-plan störtar och piloten är berusad. Kekkonen reser till Novosibirisk. Tanner blir ordförande för socialdemokratiska partiet, Nikula hoppar världsrekord i stav. Det är några exempel på nyheter om Finland, som jag uppsnappat ur 30 länders tidningspress under femton års tid.

Det värsta är att så få vet, var Finland är, geografiskt sett, och att så många tror att vi är en satellitstat. Kunde det tänkas att en snabbt växande turism skulle förändra bilden, eftersom personlig bekantskap är förutsättningen för umgänge? Närmast som genomreseland öster- eller västerut kan Finland tänkas bli utnyttjat.

Ibland gör jag tankeexperiment, om Finland i stället hade varit en del av Ryssland eller Sverige. Ett är säkert, vi har mera frihet och välstånd än vi hade haft under någonsandra härskaren. Tsarväldet var liberalt fram till år 1890, då man började begå misstag och hjälpte till att skapa myten om arvfjenden. Västerut finns svenskarna, men jag tror att åren för 1809 lärde oss vad som hade kunnat inträffa senare: i hjärtat är också svenskarna lika stora nationella egoister som alla andra. Levnadsstandarden hade kanske varit högre, men landets centrum hade funnits inom landet: Stockholm.

Nej, svenskar eller ryssar vill vi icke vara.

Jag har försökt hålla ögonen öppna för de alternativ som världen presenterar. Jag kan inte påstå att jag blivit angenämt överraskad av något av dem. Det är alltså ett slags nationell självhävdelse när jag påstår att vi kan bättre om vi vill. Konstlad enighet behöver inte skapas där den inte finns. En nationell utveckling av Finland, som samtidigt betyder landets internationalisering, kräver framför allt att man drar vinning av olika åsikter. Under sådana förutsättningar tror jag att det skulle skapas en bild av Finland i världen. Nu finns den inte.

Leif Salmén

Jag brukar träffa mitt fosterland
på busstationer, järnvägstorg, hamnar och bangårdar.
Det iklär sig en grå himmel, ofta smutsig.
Ibland skalar det av sig täcket och ler.

Det händer också att jag möter mitt fosterland
under en tågresa genom vinterskog,
skäggiga granar klär sig i vitt
och gubbarna i grova tröjor klär skogen
med svett och motorsåg.

Mitt fosterland är en mellanölsbar
på en busstation,
eller flatskrattet när en gammal käring faller i trappan
och lam förs till röda korset.
Mitt fosterland är sällan festklätt.

Larry Silván

FOSTERLAND (ur *Larry Silváns dikter*, 1977)

Jag är inte medborgare av Finland
Jag är inte
medlem i nåt jävla samhälle
Finland och alla
länder i världen kan dra åt helvete
jag är
universums barn, solnedgångens barn
jag står ensam och ser
min generation gå vilse i en
vansinnig labyrinth av maskiner och bestämmelser
jag ser
min skog utplånas av
en gata som hela tiden blir
allt bredare och allt längre
av
en stad som luktar skit
av
röda gräsklippare som är
den nya kulturens pionjärer
Den estetiska skönheten framhävs genom att
utrota alla djur
Kultur innebär att
skratt ut min generation
och spärra in den på dårhus

Lars Huldén

VÅRT LAND, VÅRT FOLK

Vårt land är stort, men det finns större länder.
Vårt folk är litet, men det finns dock mindre.
Vårt land är ett, men språken tre som talas.
Vårt land är kallt, men mindre kallt som sommarn.
Vårt land är mörkt, men mindre mörkt om sommarn.
Vårt land är känt i nästan halva världen.

Vårt land är ensamt mellan idel vänner.
Vårt land är fritt, så fritt som det kan vara.
Vårt land är lugnt, åtminstone på ytan.
Vårt land är styvt, i nacken mer än ryggen.
Vårt land är frankt, men talar tyst om mycket.
Vårt folk vill fred, men knivas sinsemellan.

Vårt folk är sunt, om vi får döma själva.
Vårt folk står högt, om vi får döma själva.
Vårt folk är kristet, kyrkorna står tomma.
Vårt land är rikt, men många har det fattigt.
Vårt land är fattigt, men många är rika.

Vårt land är älskat, heter det i talen.
Vårt land är skönt, om man har tid att titta.
Vårt land är vårt, men många flyttar från det.
Vårt folk är segt, men många ger upp kampen.
Vårt folk är ungt, har dock gjort mången grånad.
Vårt land är här, så är det och förblir det.

Jorma Etto (Tolkning av Lars Huldén)

FINNEN

Finnen är den som svarar när det inte frågas,
frågar när det inte svaras, inte svarar när det frågas,
en som förirrar sig från vägen, gästar på stranden,
och på motsatta stranden gästar en likadan:
Det skallar i skogen och rungar, furorna gungar.
Här kommer det en finne och stånkar, här står han och stånkar
ditåt går han och stånkar, stånkar som i bastun
när en annan slänger vatten på stenarna.
En sådan finne har alltid en kompis,
aldrig är han ensam och kompisen är finne.
Ingenting kan skilja finne från finna
ingenting utom döden och polisen.

Kurt Sanmark: figurdikter

Maskor

                  Idealen
          ruttnar   förvittrar
maskarna   maskerna
          gömmer   gömmer
          sig   oss
          i   i
          oss   sig
          plånboken
          ersätter
          hjärtat   livet
          vita trådar   tränger in
försakar   sömlöshet
grubbel   smärta
          frågor   begär
          inför   efter
          en   säkert
          utfallande
          dividend
          i
          kistan

          utan   med
          lås
          3
          skovlar
          mull

Sjutton år

hemföll engång åt sodomi
det var en fjärl

natt –

med mörkblå himmel

gatlyktor asfalt

vilken brun luden

humla

i förgätmigej

och kovall

fähus

lukt:

efteråtskräck

?

s y ?

s f i ? s ?

syf i i

? ? ?

lis ? ?

sy ?

i i s ?

? ? ?

s f ?

y i l i

? ? ? s

? ? ?

(ingenting)

KÄRLEKSDIKTER

Gunnar Björling (ur *Solgrönt*, 1933)

Din doft din hud
det var natt, och puder, din
kind och mun och ögon
– jag svärjer dig
jag svärjer att
att din
huds doft.

Kjell Westö

KÄRLEKEN OCH SORGEN (ur *Epitaf över mr. Nacht*, 1998)

Du försvann när du anlände.
Skuld är, och ånger.
Kärlek fladdrar, flyter.
Citronfjäril, sammetsvinge,
sorgmantel utan nåd.

Jag är sorg och en trasig sammetsväst.
Jag är ett genomlyst skrov.
Jag är ett knippe tändar i bombad betong,
jag är betslet, läpparna dras uppåt och
det oföddas vithet glimmar, grimaserar.

Du, stanna.
Var min sorg om inte annat.
Var min sorg om inte annat.

Inga-Britt Wik (ur *Fönstret*, 1958)

Vila din panna mot min.
Ditt hjärtas krav är
våldsamt.
Pressa bröstet över mitt
hjärta som säger att vi
måste skiljas.
Låt oss minnas här vid
kroppens bro.
Vila din panna mot min.

Peter Sandelin (ur *Tyst stiger havet*, 1971)

När dimman skingrades
hade löven fallit
solen lyste genom alla träd
marken ångade
du stod i dörren, naken,
rymdens ljus i dina ögon

Lars Huldén (ur *Herededikter*, 1973)

Om kärleken inte fanns
skulle jag kunna låta rensa mig
och fylla mig med ris och torkade plommon
för att få en mening med livet.
Men kärleken finns.

Allt handlar slutligen om kärleken.
Vill du skriva en visa och inte har kärleken
så är det bäst att du låter bli.
Ingen har någonsin skrivit en visa utan
kärlek.
Utan kärlek i hjärtat.
Sånger kanske, men aldrig en visa.

Bo Carpelan

I ETT ANNAT UMBRIEN (ur *Den sovala dagen*, 1961)

I ett annat Umbrien, bland drivande rök
når dig vinden och du ser en klarhet,
ljuset. Vi vilar under dess valv.
Intet i livet är sällsamt här där du lägger
din hand över min på den vårliga marken,
i ett annat Umbrien, i skuggorna.
Med sorlande vatten går morgonen
omärklig, ned för dalarna
där andra fåglar hörs för den som tystnat,
sorgen som vuxit till lugn,
som stått bi vid ljusets växling.
Dagen snart hög och gräset högt vid vägen.

Solveig von Schoultz

DE ÄLSKANDE (ur *Eko av ett rop*, 1945)

När du smekte mina händer
långsamt, inuti, tyst, en i sänder
spratt något till, en fången fågelflock.

Och när din mun tog min och sjönk däri
slog vingar bländande mot mina ögonlock:
släpp ut mig, gör mig fri. Jag vill bli fri.

Men när du kysste mina bröst
steg knoppar darrande, min hud fick röst
och brast ut i ett skri, ett ljudlöst skri.

Viola Renvall

DEN ÄNGEN DÄR DU KYSSTE MIG (ur *Juni*, 1931)

Den ängen där du kysste mig,
den har ett sällsamt sus,
och solen glimmar över den
med vitt förklarat ljus.
Jag tror ranunkeln bugar sig,
på minnets guldmynt rik.
Den ängen, där du kysste mig
är ingen annan lik.

Eva-Stina Byggmästar (ur *Älvdrottningen*, 2006)

Och jag sade sweethearts jag sade rosor
jag sade sweethearts och jag sade rosorna
det är så ljust här inne det måste vara rosorna –
o, så mycket ljus och jag sade ljuvligt och
älskling dina ögon är rosor och jag sade din
mun är ... en ros o, låt mig får kyssa den igen
och jag sade du är en flicka och jag är en ros
och jag sade du är en ros och jag en flicka och
jag sade flicka flicka det kan inte bli
för mycket rosor inte sant älskling det sade
jag eller hur och sedan sade jag härligt och
underbart och ljuvligt jag sade det är så ljust
här inne det måste vara alla rosorna – men
älskling ta in mera rosor och sedan sade jag
flicka flicka flicka det kan inte blir för mycket
rosor och sedan sade jag kyssar –

Ur Kaj Korkea-aho: *Gräset är mörkare på andra sidan*

»Hur blir det med folket uppifrån och hemifrån då?« frågade Redas till sist.

»Jag har int kommit så långt än.«

Redas fnyste. »Men satan med dig ändå.«

»Vadå?«

»Du måste ju börja med dem! Med morsan och farsan. Din bror får du gärna skippa, men dina föräldrar måste du ju för fan bjuda. Och de där du kallar dina bästa vänner som du talar med en gång i året, dom kunde ju kanske vara kandidater också.«

»Det är ju ingen bröllopsfest direkt.«

Redas fötter slog i golvet med en dov duns. Hans röst var saklig och mörk och plötsligt fullständigt förbannad. »På vilket sätt inte? Så det är ingen stor grej menar du?«

»Nej jag...«

»Det är så nära ett satans bröllop man kan komma i det här... satans kuklandet.«

Christoffer gned sin orakade haka och suckade, trött och allt mer ilsken. »Det är nu en gång bara så med min satans kukfamilj att dom inte är lika vana vid oss satans kuksugare som dina satans kukföräldrar.«

Redas svarade inte. De hade redan kommit så långt det egentligen gick att komma i diskussionen, samma diskussion som de haft många gånger förr.

Utan att se på Redas reste sig Christoffer på knä i soffan och tittade ut genom den kristallklara fönsterrutan. »Vi kom överens om att bjuda tretti var«, sa han till sist. »Så låt mig bestämma mina tretti hur jag vill och i den takt jag vill.«

Redas harklade sig och hans röst var trött och gammal, lät inte det minsta Redaslik. »Vet du vad som är det enda som är mer tragiskt än en bög som aldrig kommer ur skåpet?«

Christoffer betraktade en kvinna som sköt en barnvagn framför sig nere på gatan. Hon stannade vid korsningen, böjde sig ner och så någonting till barnet innan ljuset slog om till grönt och hon leende fortsatte med vagnen över vägen.

»En bög som kommer ut men sen ber alla om ursäkt och går tillbaka in i skåpet igen.«

Christoffer kom inte på något att säga. Och medan sekunderna gick var det som om ett mörker blåstes upp i hans bröst, ett mörker som svällde och växte ett uppgivet andetag i taget, då den allt längre tystnaden förvandlade det som Redas sa till det sista ordet och hans eget tigande till ett godkännande.

Ur Märta Tikkanen: *Århundradets kärlekssaga*

1.

Först känns det skönt
rent svindlande och obegripligt
skönt
att det trots allt också finns de som ser
bakom fasaden
som vet
och inser

Men sen blir allting
bara ännu svårare

Sen kommer frågan:
Varför går du inte?

Otaliga gånger har jag varit
på väg

om den här perioden inte är
den sista
då går jag

om elakheterna går ut över
barnen
då går jag

om han dessutom börjar
ljuga
då går jag

och bär han nånsin hand
på mej
då går jag
när barnen inte längre
orkar
då bara måste jag

Och allting hände
Ändå gick jag inte

Varför?

2.

Jag älskar dig så oerhört
sa du
ingen har någonsin kunnat älska som jag
Jag har byggt en pyramid av min kärlek
sa du
jag har placerat dig på en piedestal
högt ovanför molnen
Dethär är århundradets kärlekssaga
sa du
den kommer alltid att bestå
i evighet ska den beundras
sa du

För mej var det svårt att sova
de sjuhundratrettio första nätterna
sen jag insett
hur oerhört du älskar
din kärlek

Ur Henrik Tikkanen: *Bävervägen 11 Herttonäs*

Vårt förhållande varade i sju år utan att nån upptäckte det. Vi knullade hemma hos henne när föräldrarna var borta, hos mig när min hustru var borta, hos min svåger när han var borta, hos Bendi när han var borta, i vår källare när min hustru var hemma, i bilen när det inte fanns något annat ställe.

Vi brukade köra till en skidbacke i Kilo som hette Monikkobacken och där låg vi bland liljekonvaljerna, men vi körde också till olika avstjäpningsplatser i Helsingfors där bilden kunde parkeras på ett öppet ställe så att man i god tid fick syn på den som kom. På vintern och på hösten for vi också till Sandstrand eller parkerade bakom Krematoriekapellet och älskade medan svart rök bolmade upp ur skorstenen.

Vi älskade bland vedtravar, på redaktionsbord, i skogen och på land och på vatten och det bästa var att vi älskade varandra över allt annat.

Jag älskade henne till galenskap.

Jag älskade henne så mycket att min kärlek svämmade över till och med i den äktenskapliga sängen och allt var också bättre hemma.

För jag undvek att inse att det inte kunde fortgå så här i evighet.

En dag sa Märta att hon ville ha ett barn.

Jag sa att det var omöjligt.

Hon sa att i så fall skulle hon gifta sig, hon ville ha ett barn. Hon hade rätt till ett barn, ville inte jag ge henne det skulle hon skaffa sig barnet på annat håll.

Jag tänkte på min hustru och mina barn, jag kunde inte svika dem. Jag tänkte att det ända sättet att bli fri Märta var att hon gifte sig med nån annan.

Minnet av vår kärlek skulle ju leva för evigt.

Dagen innan hon vigdes älskade vi blandliljekonvaljerna i Monikkobackens skugga. Vi grät också.

Min hustru och jag var med på vigseln, men jag kom ihåg henne så som hon hade sett ut i sin blårandiga bomullsklänning den första sommaren.

Jag kunde inte förstå varför inte prästen till slut hällde mull över henne med en liten spade, allting var ju slut.

Då förstod jag att det omöjliga hade inträffat. Jag levde ännu, jag kunde gå och andas, men vart skulle jag gå och varför skulle jag andas.

Efter tre ångestfyllda veckor möttes vi på nytt och allt fortsatte som förut, men mer ärbart, nu var vi vardera gifta.

Ur Märta Tikkanen: *Århundradets kärlekssaga*

3.

Antagligen var det inte alls så
att du blev förälskad
i min blårandiga bomullsklänning
för att jag såg så
oskuldsfull ut
vilket jag var

eller så att jag blev dökär
i dina geniala formuleringar
och din begåvning
som drabbade mej
tjugo år innan den drabbade världen

utan bara så
att dina behov passade in i mina
– behöva och behövas –
och att båda två
var lika utan
någon sans och måtta

Så var vår utgångspunkt
alltså

helt jämlik
om det gick snett i fortsättningen
så var felet
helt vårt eget

Bakgrund om kalla kriget

Kalla kriget 1945–1991. Det kalla kriget var en konflikt mellan å ena sidan USA och stora delar av västvärlden, och å andra sidan Sovjetunionen och deras allierade i främst Östeuropa. Konflikten pågick mellan åren 1945 och 1991 och kan betecknas som ett vilande krig där krigshotet alltid var närvarande men aldrig ledde till ett regelrätt krig mellan de båda sidorna. Däremot stred de båda maktblocken militärt indirekt mot varandra genom ombud och marionetter i form av t.ex. andra stater och gerillarörelser som gavs ekonomiskt och militärt stöd. Det kalla kriget var också ett propagandakrig där parterna strävade efter att överglänsa varandra och förhärliga sina egna ideologiska system samtidigt som de svartmålade motståndarens. Det framgick tydligt inom bl.a. idrottsvärlden och då främst i samband med OS.

Orsaken till kalla kriget Det finns flera teorier om orsakerna bakom det kalla kriget. I den äldre historieforskningen har historiker på respektive sida ofta anklagat den andra parten för att ha orsakat konflikten. Modern historieforskning framhåller däremot att konflikten var alldeles för komplicerad för att vara frammanad av någon enskild sida. I stället pekar man idag på de ideologiska skillnaderna mellan de båda parternas samhällssystem som gjorde att en konflikt blev oundviklig i längden.

Kapprustning och terrorbalans Det kalla kriget utvidgades och spreds under slutet av 1940-talet från Europa till Asien och blev därmed en världsomspännande konflikt. Genom Koreakriget kom USA och FN att konfronteras med Nordkorea och Kina. I samband med det startade kapprustningen på allvar varefter de militära kostnaderna sköt i höjden.

Kärnvapenupprustningen blev den viktigaste delen i supermakternas upprustningsprogram. Den ökade kapprustningen mellan supermakterna skapade samtidigt en slags terrorbalans, där de båda sidornas kärnvapen hindrade den ena från att anfalla den andra eftersom de då även skulle utplåna sig själva. Det överhängande hotet om kärnvapenkrig förde med sig att fredsrörelsen växte sig stark i västvärlden under efterkrigstiden.

Kalla kriget flyttar ut i rymden Konflikten mellan stormakterna flyttade under slutet av 1950-talet ut i rymden. I och med det blev kapprustningen också en rymdkapplöpning där de båda supermakterna strävade efter att nå tekniska framsteg i rymden för att öka sitt lands prestige.

Ökat hot om kärnvapenkrig Under 1960-talet hårdnade konflikten mellan öst och väst även på andra ställen i världen. Under den s.k. Kubakrisen var världen ytterst nära ett kärnvapenkrig. Samtidigt visade Sovjetunionen återigen att man inte tolererade frihetssträvandena i Östeuropa. Under Pragvåren 1968 slog Warszawapakten brutalt ner försöken till demokratisering i Tjeckoslovakien.

Anna-Lena Laurén: *Det nya kalla kriget* (kolumn publicerad 23.3.2014 i *Hufvudstadsbladet*)

Jag gick genom Leningradskijstationen i Moskva, släpande på mitt bagage. Ett gäng beväringar kom emot mig. Gröna kamouflagekläder, skinnmössor med öronlappar, under mössorna unga barnsliga ansikten. Jag brukar tycka att de är rörande. Men nu var min första tanke: Håll er på er sida av gränsen.

Rysslands invasion av Krimhalvön har satt i gång tankar hos mig som jag aldrig tidigare har tänkt. Den har öppnat slussar inom mig som jag inte visste att jag hade. Minnen från barndomen står plötsligt i ett klart ljus. Samtalen med morfar om kriget, hans berättelser från striderna på

Hogland. Umgänget med en generation som fortfarande var rädd för att bli invaderade.

Invasionen av Krimhalvön är inte samma sak som vinterkriget. Det fanns ingen rysk befolkning i Finland som kände sig förtryckta av centralmakten på ett specifikt geografiskt, tidigare ryskt område. Finland hade kontroll över hela sitt territorium. Men principen – att gå in i ett annat land och meddela att det här territoriet tillhör oss – är densamma.

Ingen ska tro att hela Ryssland har svält Putins politik på Krim med hull och hår. Debatten pågår i alla fora – nätsidor, tidningar, tv, radio och framför allt människor emellan. Hur blev det så här? Måste vi verkligen ansöka om visum för att få åka till Ukraina nu? Det var ett stort misstag att skicka trupper till Krim. Det var enda alternativet att skicka trupper till Krim. Har inte Ryssland nog med problem? Har inte Ryssland ett ansvar att hjälpa sina landsmän i försakingringen?

Regeringstroga tidningar som *Izvestija* publicerar reportage där ryskspråkiga i Chersontrakten säger att de undanber sig hjälp av Moskva. Oppositionella tidningar som *Novaja Gazeta* publicerar texter där Putins tal om Krim prisas som ett av hans bästa någonsin. De statskontrollerade tv-kanalerna kör krigspropaganda av värsta slag, *Vedomosti* publicerar en kolumn där en känd historieprofessor jämför Rysslands invasion av Krim med Hitlers Anschluss.

Någon tröst kan jag finna i allt detta. En sådan debatt pågick inte i Tyskland efter att Österrike hade införlivats. Det ändrar inte på att när den Kremlvänliga analytikern Sergej Markov säger att ett nytt kallt krig är här så har han delvis rätt. Det nya kalla krigets utgångspunkter är visserligen annorlunda därför att Ryssland i dag är ett öppet (om än inte demokratiskt) samhälle. Men Putin har med all önskvärd tydlighet visat att Kreml försvarar Rysslands intressen med vapenmakt – om det behövs.

Vad ska Finland dra för slutsatser av de senaste veckorna? Att samma strategi fortfarande gäller. Upprätthåll goda relationer till Moskva men gör dig så besvärlig att invadera att det inte är mödan värt.

Ur Anna-Lena Laurén: *Sedan jag kom till Moskva*

Jag förstod egentligen aldrig varför jag måste flytta till Moskva.

Rättare sagt: jag trodde att jag förstod det. Jag trodde att det var för att jag ville bli utrikeskorrespondent.

Jag tänkte aldrig att staden skulle ge mig allt. Den skulle ge ge mig allt och ta ifrån mig allt, den skulle omfamna mig och släpa mig i smutsen, den skulle bulta mig gul och blå, den skulle skälla ut mig och förolämpa mig och härda mig och få mig att gå ned fem kilogram och börja använda Chanel läppstift och jackor med kaninpälskrage och korta kjolar och läderstövletter och njuta av känslan att gå gatan fram med svängande höfter i höga klackar som smäller mot trottoaren. Tänk att jag skulle hinna fylla trettio innan jag upptäckte hur underbar en sådan sak kan vara.

Den skulle få mina allra sämsta känslor att väckas till liv. Skadeglädje, illvilja, hat. Den skulle få mig att upptäcka nya sidor hos mig själv som jag inte visste att jag hade. Fåfänga, sinnlighet, oförställd lycka över att helt oplanerat bli insläppt på en privatfest och dricka gratis Moët & Chandon. Den giftiga tillfredsställelsen i att svepa förbi femtio personer som köar till samma nattklubb dit man själv aldrig skulle bli insläppt om man inte råkade vara i sällskap med rätt person.

Men också insikten att trots att låga tarvliga känslor är en del av människan så behöver man inte låta dem styra sitt liv på samma sätt som många Moskva-bor gör. Jag har ofta undrat över vad det beror på att människans allra ädlaste och samtidigt allra lägsta känslor så ofta får fritt spelrum just i Ryssland. Det har gjort mig ödmjuk inför allt det osjälviska och vackra en enda människa kan bära inom sig, men också fått mig på min vakt inför frestelsen som så många Moskva-bor faller för: att tro på glittret, diamanterna, prakten. För människor som gör det blir ängsliga, giriga och i grund och botten väldigt olyckliga.

Moskva skulle tvinga mig att utveckla mina sociala sidor. Läs människor. Förstå hur de ska tas. Registrera signaler. Tvingas ge upp vissa krav på umgänge människor emellan, till exempel att män och kvinnor

ska behandla varandra som om de vore jämlikar. Inse vissa saker som min mamma har sagt till mig sedan jag var liten: du kan inte ändra på andra människor.

Det värsta Moskva har gjort mig är att kittla min fåfänga och vässa mina armbågar så att jag nu för tiden går fram som en buldozer. Det bästa Moskva har gjort mig är att jag har tvingats bredda mitt register som tänkande, kännande människa. Innan jag flyttade hit ansåg jag att jag inte hade någon större skyldighet att anpassa mig till andra människor och deras syn på livet. Jag brydde mig inte om att försöka förstå andra, jag var mer intresserad av att andra skulle förstå mig.

I Ryssland har jag lärt mig att både lyssna och se. Man är nämligen tvungen till det när man kommer som främling till världens största land där inge bryr sig om att ta hänsyn till utlänningar som inte kan språket perfekt och ingenting begriper av det ryska samhällets koder. Det första året blir man överkörd varenda dag och är dessutom dum nog att ta det personligt.

Sedan börjar man lyssna. Lyssna och iaktta.

Ur Magnus Londen: *Till världens ände*

Några ögonblick på vägen hem

Ett avlångt betonghus. Långa korridorer. Var sjätte eller var sjunde lampa fungerar. Toaletterna har inte gått att spola på några månader eller år. Här bor femhundra studenter. Vi bor hos Aljosja (smeknamn för Alexej), en studerande som är kompis till en kompis vi träffade vid Bajkalsjön. Han säger att det finns en dusch i hela huset. Vi har tur. Den är inte upptagen.

Vi vandrar längs floden Angara. Ett korvstånd säljer Bajkal hot dogs. En augustinatt. Sommarförälskelser suger en sista gång på varandra, de vill ta ut allt innan rutinen – hösten – kommer och förstör allt. Jag uppskattar deras desperaton, deras engagemang i kyssen, men jag kan inte längre bry mig. Jag kan inte, som jag vanligtvis gör, försöka komma underfund med vem som förförde vem, vem som är den dominanta, vem som har humorn, vem som är äventyraren i paret. Jag har sett tillräckligt. Det är inte sant att en hjärna kan ta emot hur mycket som helst. Nu vill jag bara sluta ögonen, det cirkulerar för många intryck i mitt huvud. Varje natt när jag somnar återvänder jag ständigt till Magadan eller Kolyma eller Lenafloeden. Jag är många veckor efter och jag vet att jag måste hem. Hem och drömma mig ikapp.

Sista natten. Man kan inte avsluta en resa i Sibirien utan en skål. Klockan tre på natten utmanar Aljosja mig i schack. Förra gången vann han. Den här gången har jag trumf på hand, eftersom han är mera i fyllan än jag. Så tänker säkert han också. En och en halv timme senare och efter mycket fnitter kåkar jag hans drottning. Han tittar med våta, gravallvarliga ögon på mig och säger grattis, nu fick Finland revansch.

På perrongen i Irkutsk. Aljosja ser ledsen ut. Vi byter adresser. Tåget rullar. Aljosja vinkar. Mest åt Natasja.

En annan värld fyra dagar senare. Tågstationen i Moskva. Människomassor rusar förbi. Blinkande reklamer. Hamburgare. Lyxbilar. Höga hus. Oändliga rader av kiosker. Jag shopper några flaskor vodka. Vi

kramar Natasja, som ska ta ett annat tåg till St. Petersburg. I nattåget till Helsingfors delar vi kupé med en rysk kvinna som aldrig slutar prata. Nästa kväll hemma hos oss. För att våra vänner skall förstå var vi har varit tvingar jag dem att dricka rumstempererad vodka ur vanliga dricksglas. Jag kan inte sluta snacka. Vi skrattar oss igenom natten. Gästerna undrar om det finns blandis till vodkan.

Några veckor senare får Natasja ett brev från Sibirien. Det är en passionerad kärleksförklaring av Aljosa. När jag får höra om brevet jublar jag högljutt.

Jag borde själv skriva en kärleksförklaring till Sibirien.

Korta författarpresentationer

Anni Blomqvist (1909–1990)

Stormskärs Maja är den romangestalt som Anni Blomqvist är känd för. Med sina fem böcker om Maja, Janne och deras barn på den lilla ön Stormskäret under 1800-talet har Blomqvist skrivit en hyllning till skärgårdsborna som lever i nära samverkan med naturen. Havet som både ger och tar liv är hela tiden närvarande i böckerna.

Monika Fagerholm (f. 1961)

Underbara kvinnor vid vatten (1994) är Monica Fagerholms genombrottsroman. Isabella, Kajus och Thomas hyr Vita villan i ett sommarparadis vid havet. Där lär de känna familjen Ängel som blir deras nya grannar. Monica Fagerholm manar fram en detaljskarp 60–70-talsatmosfär tack vare Tupperware och barskåp med belysning.

Sabine Forsblom (f. 1961)

Sabine Forsblom är född i Borgå. Hon har arbetat bland annat som dokumentärfilmare vid Yle och som rektor. Hon är författare till romanen *Maskrosguden* som handlar om hur fattigfolket kämpar sig fram genom livet. *Maskrosguden* är en släktsaga som spänner över flera generationer i de östnyländska arbetarkvarteren Tattarmosan.

Mia Franck (f. 1971)

Mia Franck är fil.dr i litteraturvetenskap och leder bland annat skrivworkshops och håller akademiska kurser i skräck- och fantasy litteratur. Franck bor i Åbo och doktorerade på svenska ungdomsromaner vid Åbo Akademi år 2009. Hennes trilogi om maran Mati består av *Marttrådar* (2013), *Maraminne* (2014) och *Marlek* (2015).

Jarl Hemmer (1893–1944)

Jarl Hemmer föddes i Vasa. Han var ett barn av "världskrigets tidevarv". I sin roman *En man och hans samvete* granskar han kriget ur ett

kristet perspektiv och diskuterar frågan om mänskan verkligen kan döma över liv och död. I romanen offerar sig prästen Bro för en fånge som sitter i fångläger på Sveaborg. Sveaborgs fästning tjänade som fängelse under inbördeskriget i Finland i januari – maj 1918.

Stella Parland (1974–2015)

Stella Parland studerade litteratur, teatervetenskap och historia vid Helsingfors universitet. Hennes texter utmärks av språklek, absurda företeelser, excentriska människor och märkliga dramer och ramsor. *Katastrofer och strofer om slummer och stoj* nominerades till Finlandia Junior -priset 2003.

Aapo Roselius (f. 1975)

Aapo Roselius är historiker och forskar bl.a. i minneskulturen kring finska inbördeskriget. Han har arbetat som forskare i projektet "Krigsdöda i Finland 1914–1922". *I bödlarnas fotsår* skildrar de omskakande händelserna under den vita terrorn. Både offrens anhöriga och bödlarna får komma till tals och boken beskriver de fåfänga försöken att ställa de ansvariga inför rätta.

Kurt Sanmark (1927–1990)

Kurt Sanmark var främst lyriker. Han debuterade med *Människans ansikte* (1952). Postumt utkom *Rottrådar* (1990), även den en roman med självbiografiska element. Sanmark gav ut bara två diktsamlingar, *osv* (1964) och *Obundna texter* (1973). Dikterna är formmässigt varierande. Redan titeln *osv* är intressant för att den anspelar på kontrasten mellan talat språk och skrivet. Hur uttalar man "osv"?

Runar Schildt (1888–1925)

Runar Schildts "En sparv i tranedans" (1915) är en novell om skolorngdomar i Helsingfors. Schildt är en av de främsta finlandssvenska novellförfattarna och en god representant för dagdrivarna, en författargeneration som framträdde i början av 1900-talet. "En sparv i trane-

dans” beskriver ett triangeldrama. Erik är hjälplöst kär i Betsy, som egentligen är tillsammans med Nisse Ehrnfelt. När Betsy och Nisse har grålat vill Betsy att Erik bjuder ut henne. Under den balen blir Erik förnedrad flera gånger.

Anna Tikum (f. 1974)

Anna Tikums självbiografiska roman *Elfenbenshjärtat* kretsar till stor del kring utanförskap och även kring tankar om identitet och försoning med det förflutna. Boken är självutlämnande och personlig, med utdrag ur brev och dagböcker. I första kapitlet beskriver Tikum sin barndom som det yngsta barnet i en finlandssvensk missionärsfamilj i Tanzania. Med värme och kärlek skildrar hon ett nästan magiskt barndomsland och en exotisk miljö. Tanzania är hennes hem, och när de övriga i familjen talar om Finland, är det knappt möjligt för barnet att greppa tanken att Finland finns på riktigt.

Maria Turtschaninoff (f. 1977)

Maria Turtschaninoff är fantasyförfattare, filosofie magister och frilansjournalist bosatt i Karis. Hon fick Finlandia Junior-priset 2014 för sin roman *Maresi*, som är den tredje boken i hennes fantasyvärld; *Arra* och *Underfors* utkom 2008 respektive 2010.

